

ESKİDEN KIDEM TAZMİNATI NASILDI?

Aydınlık Gazetesi, 29 Mart 2016

Yıldırım Koç

12 Eylül'ün üzerinden yaklaşık 36 yıl geçti. Günümüzün sendikacılarının çok azı 12 Eylül öncesinde sendikacılık yaptı. O dönemin toplu sözleşmelerini bilen de pek yok. Halbuki o dönemin toplu sözleşmelerinde çok önemli haklar vardı.

Kıdem tazminatında 40 yıl önceye gidelim.

12 Eylül öncesinde özellikle kamu kesiminden emekli olan kıdemli bir işçi, aldığı kıdem tazminatıyla evini, arabasını alır, çocuğunu evlendirirdi.

Birkaç örnek vereyim.

72 GÜNLÜK TAVANSIZ KIDEM TAZMİNATI

Türk-İş'e bağlı Petrol-İş ile Petkim Petrokimya A.Ş. arasında imzalanan ve 1.9.1978-31.8.1980 tarihleri arasında yürürlükte bulunan toplu iş sözleşmesinde kıdem tazminatı şu şekildeydi:

1 yıldan 5 yıla kadar kıdemi olanlara bir yıl için 40 günlük,

5 yıldan 10 yıla kadar kıdemi olanlara 60 günlük,

10 yıldan fazla kıdemi olanlara 72 günlük brüt giydirilmiş ücret tutarında kıdem tazminatı. (M.32)

DİSK'e bağlı Petkim-İş ile Wyeth Laboratuvarları A.Ş. arasında imzalanan (1.11.1979-31.10.1981) toplu iş sözleşmesinde her yıl için ödenecek kıdem tazminatı gün sayısı 55 idi. (M.67)

DİSK'e bağlı Petkim-İş ile Pfizer İlaçları A.Ş. arasında imzalanan (1.1.1980-31.12.1981) toplu iş sözleşmesinde kıdem tazminatı gün sayısı 65 idi. Ayrıca, "kendi isteği ile ayrılan, ayda en çok iki kişiye de bu tazminat" ödeniyordu. (M.66)

Petrol-İş ile Koruma Tarım İlaçları A.Ş. arasında imzalanan (1.7.1978-30.6.1980) toplu iş sözleşmesinde kıdem tazminatı kıdeme göre değişiyordu. 1-3 yıl kıdemi olanların kıdem tazminatı her yıl için 30 günlük ücret tutarındaydı. İşçinin kıdemi 3-5 yıl olduğunda, kıdem tazminatı 35 günlük; 5-10 yıl olduğunda 45 günlük; 10-15 yıl olduğunda 50 günlük; 15-20 yıl olduğunda 55 günlük; 20 yıldan fazla olduğunda da 65 günlük ücret tutarındaydı. (M.11) Ayrıca, kendi isteğiyle işten ayrılımda da çeşitli sürelerle kıdem tazminatı ödeniyordu. (M.12-13)

TAVANLI KIDEM TAZMİNATI

Günümüzde ise bir işçinin bir yıllık kıdem tazminatının tavanı 4.095 lira.

1475 sayılı İş Kanunu 1 Eylül 1971 tarihinde yürürlüğe girdiğinde kıdem tazminatında herhangi bir tavan yoktu.

1975 yılında kıdem tazminatına, asgari ücretin brüt miktarının 7,5 katı tavan getirildi.

Anayasa Mahkemesi 23.1.1979 günlü kararıyla, asgari ücretin 7,5 katı tutarındaki tavanı iptal etti.

12 Eylül Darbesi sonrasında asgari ücretin 7,5 katı tavan yeniden geldi (23.10.1980).

11.12.1982 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan 2762 sayılı kanunla günümüzdeki tavan geldi: "Toplu sözleşmelerle ve hizmet akitleriyle belirlenen kıdem tazminatlarının yıllık miktarı, Devlet Memurları Kanununa tabi en yüksek Devlet memuruna 5434 sayılı T.C.Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre bir hizmet yılı için ödenecek azamî emeklilik ikramiyesini geçemez."

SENDİKALARIN TALEBİ NE OLMALI?

Kıdem tazminatı fonu ve kıdem tazminatını tümüyle ortadan kaldıran belirli süreli iş sözleşmesinin yaygınlaştırılması tartışmalarının yoğunlaştığı günümüzde, sendikaların talebi, mevcut uygulamanın devamı değil, 12 Eylül Darbesi öncesine geri dönülmesi olmalıdır.

Kıdem tazminatı tavanı kaldırılmalıdır.

Ayrıca, işçinin işten her biçimde ayrılışında veya işten çıkarılışında kıdem tazminatı ödenmesi ve çalışılan tüm sürelerin kıdem tazminatının hesabında dikkate alınması talep edilmelidir.